

»Allzu scharf macht schartig,« pravi celo nemški pregovor. V Ljubljani je pa tudi znan slučaj, da je učenec jako dobro napredoval in postal že v drugem polletju odličnjak, ki so ga hoteli pri sprejemnem izpitu vreči in so ga sprejeli le po milosti tedanjega ravnatelja.

Zahteve sprejemnih izpitov se sploh ne strinjajo z nalogo ljudske šole. Analiza je za 9 in 10 letne učence vobče pretežka, učitelj z njo tudi zazpravi veliko časa, ki bi ga lahko uspešneje porabili za spise. Ta nedostatek se tudi kmalu pokaže pri učencih v srednji šoli, ker so v začetku pri spisnih nalogah grozno nerodni. Ljudski učitelj pri pičlo odmerjenem času pač ne more delati čudežev v dveh jezikih. Ako je torej analiza absolutno potrebna za sprejem v srednjo šolo, potem naj ustanove posebne pripravljalne tečaje, kakor jih imajo že v drugih deželah, kjer zahtevajo znanje več jezikov. Dejstvo, da se slabjši učenci že čez 2 mesca povrnejo na ljudsko šolo, kaže, da so sprejemni izpiti celo brez pomena. Z napravo posebnih pripravljalnih tečajev za srednje šole bi se tudi lahko popolnoma odpravili sprejemni izpiti. Morebiti to stvar uredi letošnja deželna učiteljska skupščina.

Zdi se nam, da prepad med ljudsko in srednjo šolo širi tudi sedanja obravnava realij. Prepičlo odmerjena tvarina pri realijah in vedno ponavljanje iste snovi — pospešuje lenobo*) pri nadarjenih učencih in to potem ovira boljši napredek v srednji šoli, kjer se tvarina skoraj vsako uro menja.

Največa učiteljska rana je pač slabo gmotno stanje, ali tudi drugače učiteljstvo premalo podpirajo. Otroci častnikov in uradnikov imajo pri sprejemih v vojaške šole in vzgojališča veliko prednost, zato bi želeli, da dajo učiteljskim hčeram tudi večjo prednost pri sprejemu na učiteljska. Mislimo, da je to povsem pravična zahteva, zlasti — ker prejemki učitelja še niso tako uravnani, da bi lahko v smislu državnega zakona stanu primerno vzgajal svoje otroke.

— a —

Deželna učiteljska skupščina v Ljubljani.

III.

K prvima poglavjema moramo dodati še nekatere stvari, ki naj pridejo v razgovor pri dež. učiteljski skupščini. Tičejo se te stvari naših nadzornikov. Učitelji imamo uradno postavljene tri nadzornike, t. j. deželnega, okrajnega in krajnega nadzornika. Poleg teh imamo pa še vse polno neuradnih nadzornikov, ki so čestokrat za svoje »nadzorovanje« bolj vneti kakor naši uradni nadzorniki. Mi si predstavljamo šolske nadzornike kot prijatelje in svetovalce učiteljev, vsaj tako govore tudi naši zakoni. Kot naši nadzorniki morajo biti do nas tolerantni in ne smejo nastopati pri svojem nadzoru tako, kakor nastopajo policijski in orožniški nadzorniki napram svojim izvrševalnim organom. Sicer se ne smemo pritoževati proti vsem dosedanjim nadzornikom, pač pa tukaj očitno pribijamo nastopanje dveh ali treh nadzornikov, ki so dali dovolj prilike, da je bilo vse učiteljstvo ogorčeno. Prvi je znani mož, ki prisluškuje pri vratih in pregleduje zvezke učencev po ulicah. Osedlanega ima svojega »šimeljna« z vsemi mogočimi sitnostmi in pikolovstvom po vseh mogočih formalnih stopnjah. Povsem naravno je, da takega nadzornika

*) Tu opozorimo na članek, ki ga je spisal slavn Komensky pod naslovom: »Kako pregnati lenobo iz šole«. Slovenski prevod se nahaja v V. Pedagoškem letniku.

Uredn.

ne spoštuje učiteljstvo in ne izvršuje z nobenim veseljem njegovih prepotentnih ukazov. Drugi nadzorovalni mož je nastopil — do sedaj znano — samo enkrat, toda takrat pod vso spodobnostjo proti učitelju; in tu poudarjamo, proti učitelju, ki je zaslužil kaj drugega, kakor nadzorniško poniževanje. Kaj takega si prepoveduje učiteljstvo za vse večne čase od vsakogar! »Hat er schon eingereicht.« naj bo zadnji disakord, ki je zazvenel na uho učitelja! Ako zahtevajo od nas spodobno vedenje, zaslužimo in zahtevamo tudi mi spodobno govorjenje v uradnem in neuradnem občevarju. Tretji nadzornik naj ne smatra učiteljev za gostilniške markerje, ki so za donajanje piva ali vina. Vsi trije zadevni nadzorniki, vzeti sumarično, ne sodijo v krog šolskih nadzornikov, temveč v drugo kategorijo z drugimi tendencami. Pri dež. učiteljski skupščini mora priti tudi to v razgovor in sicer na vsak način. Lepo bi bilo, da nas tlačijo in žalijo še taki faktorji, ki bi morali naš ugled pospeševati s svojo avtoriteto v javnosti, ker drugega nam itak ne morejo dati! Dati nam morajo zagotovila, da ne nastavijo nič več takih šolskih nadzornikov, ki bi izvrševali svojo službo v takem tonu in na tak način, kakor zgoraj opisani trije možje. Učiteljstvo svoje nadzornike spoštuje in upošteva njih nasvete po možnosti, nikakor pa neče prenašati poniževanja in zahteva zato od tistih, ki nastavljajo nadzornike, naj sežejo pri njih izbiranju po možeh, ki so stanovsko naobraženi in izobraženi, ki imajo ugled in veljavo pri učiteljstvu, nikar pa ne segati po majhnih ljudeh, ki pa so potem veliki pri šikaniranju in pedantstvu do učiteljev. Po teh naših resničnih besedah pa nikar ne sodite in mislite, da govori iz nas ošabnost in oholost, pač pa nam je narekoval te stavke tisti čut, ki se umenuje nezasluzena užaljenost.

Nekatere besede še o krajnih šol. nadzornikih in krajnih šol. svetih. Krajnim šolskim nadzornikom naj bi se vselej poslalo pri njih imenovanju navodilo, kaj imajo nadzorovati in kaj ne. Vsakega bi morali takoj odstaviti, če se mu dokaže, da svojo službo zlorablja in učiteljstvo po krivici obrekuje. S tem bi kmalu prenehale krivične ovadbe raznih ljudi! Izda naj se postavnoveljaven odlok, s katerim se določa, da ima pri nakupu učil, knjižnice, uradnih tiskovin it. d. izključno določevati le šolski voditelj. Vsako samovoljno nakupovanje šolskih potrebščin po predsedniku kraj. šol. sveta naj se prepove. Kaj, koliko in kakšne stvari so potrebne, ve najbolje učitelj, zato sodi njemu določevanje in nikomur drugemu. Mnogo je še stvari, ki bi jih morali obravnavati pri dež. učit. skupščini. Kakor nam je znano, imajo delegatje že več hvalevrednih predlogov, zato jih ne naštevamo tu. Nekateri pesimisti pravijo, da se bo to in ono brezuspešno predlagalo. Takim rečemo to-le: Predstojeca učiteljska skupščina mora odkriti vse rane, ki so na našem telesu. Prikrivati nočemo ničesar. Vse to se mora uradno konstatovati in poročati na najvišje mesto. Tam morajo izpregledati, v kakšnem položaju se nahajamo, in če jim je kaj do tega, da bode šolstvo napredovalo, morajo sprejeti naše predloge. Glavno pri tem pa je, da pokažemo svojo zavednost in neustrašenost v boju za naše pravice. To morajo tudi upoštevati in po tem ravnati. Živimo v času, ko je treba ne samo trkati, temveč pošteno ropotati, da slišijo tisti, ki jih kličemo.

Kvišku srca, a ne povešati glave! Bojujemo se za napredek šole in za izboljšanje našega gmotnega po-

ložajal To zadnje je prvi in edini pogoj vsemu nadaljnjemu delu!

Govorili smo odkritorično, sedaj pridejo dejanja!

Donesek k ilustraciji istrskih razmer.

V 26. št. letošnjega »Tovariša« sem bral popis turških razmer v Istri. Dovolite, da dostavim še nekaj črtic. Javno omenjam, da bi se jaz na mestu Zlatiča ne nadejal, da mi bodo kmalu nakazali plačo. Ako bi imeli gospodje srce in dobro voljo, že kdaj bi bili prisilili deželni odbor, da bi moral plačevati tudi Zlatiča. Ali niso na Kranjskem prisilili deželni odbor, da je moral v Ljubljani odpreti nemško šolo in mora plačevati tudi nemško učiteljstvo? Ali niso za Istro veljavni isti državni zakoni kakor za Kranjsko? Seveda, tam je šlo za nemške Benjamine, a tu gre za ubogo slovansko paro!

Pri našem deželnem šolskem svetu nimajo niti časa, da bi se ukvarjali s tem, ker se tiče ta zadeva le učitelja. Kako je mogoče misliti, da bi imeli čas za to, ko imajo delo, trud in skrbi že nad eno leto s tem, da bi disciplinarno predstavili učitelja, ki je enakega mnenja, kot ga je izrazil kranjski deželni šolski svet v odloku 17. januarja 1905, št. 5391/1904, namreč: učiteljstvo ni dolžno voditi šolske mladine ob nedeljah in praznikih k farni, oziroma kaplanski maši.

Kakor sem rekel, razmišljajo o tem že nad leto dni in sedaj so jo vendar modro iztuhtali, tako da se ne bo pritoževal učitelj na ministrstvo. Dotični učitelj je imenovan zaradi disciplinarne preiskave, ki se ni nikdar vršila, za učitelja v kraju, kjer sedaj služi, a poleg tega še za učitelja v drugem bližnjem kraju. Tako ima učitelj sedaj dve službi in čemu bi se pritoževal! Ali ni ta modra? Ne vem kaj je vzrok, ali to, da bi morali učitelju nakazati dve plači, ali se zdi gospodom vendar nekoliko premodro, da se zadnji čas izgovarjajo na pisarski pogrešek, a tega jim ne more nihče verovati, ker so gotovo prebrali dekret, še preden so ga vročili učitelju. Prebral ga je oni, ki ga je podpisal: deželni šolski nadzornik, predsednik okrajnega šolskega sveta in okrajni šolski nadzornik, a da bi štirim parom tako bistrih oči ušel takšen pisarski pogrešek, tega ni mogoče niti misliti. To bi tudi ne bilo častno, a če bi se kdo upal sklepati, da oni niti ne čitajo dokumentov, ki jih imenujemo dekrete, bi bilo gotovo vredno kazni.

Da se gode take modrosti pri našem deželnem šolskem svetu, to ni še čudež, a čudež je to, da ima deželni šolski svet upravljati ljudsko šolo, a nima niti enega člana izmed ljudskošolskega učiteljstva, zato pa lahko rečemo, da deželni šolski svet niti ne ve v kakšnih razmerah je učiteljstvo po deželi. Če pa kdo kaj ugovarja, se čutijo takoj užaljene ker, mislijo, da so nezmotljivi kakor papež. O tem smo se prepričali pri zadnji okrajni učiteljski skupščini. Naš deželni šolski svet je naložil v popolnem nasprotstvu z zgoraj navedenim odlokom kranjskega deželnega šolskega sveta, da mora učiteljstvo vsako nedeljo in vsak praznik zbirati šolsko mladino v šolskih prostorih in jo od tam voditi v cerkev k farni, oziroma kaplanski maši. 7. oktobra 1904 je glasovala okrajna učiteljska skupščina za referat o tem in 8. okt. je dokazal referent, da je to iz praktičnega ozira neizvršljivo in naravnost šolstvu škodljivo. Oglasil se je še drug učitelj in hotel dokazati, da ta odlok dež. šol. sveta ni utemeljen ni v državnem ni v deželnem šolskem zakonu, a ko je predsednik spoznal, kaj misli

govornik dokazovati, mu je odvzel besedo, čeravno se nam je prebral ob pričetku skupščine pravilnik, kjer je bilo rečeno, da se govorniku prekine beseda, ako prične koga osebno napadati ali če se oddalji od predmeta in govori o čem, kar ne sodi k predmetu.

Da so v Istri takšne razmere, je mnogo krivo učiteljstvo samo. Ako bi se učiteljstvo zedinilo in energično nastopilo, bi se premenilo marsikaj. Sedaj nastopi tupatam posameznik za svoje koristi, a zato ga šikanirata okrajni in deželni šolski svet, a tovariši se mu posmehujejo. Ako se mu posreči, da zmaga, mu nekateri častitajo, ako ga pa šikanija potlači, se mu večina zadovoljno posmehuje. Misliti na zedinjenje z italijanskimi tovariši bi bilo preoptimistično, ker bi potem Italijani svoje učiteljstvo šikanirali, a lahko bi se izvršilo zedinjenje med Hrvati in Slovenci. Bili smo zedinjeni v »Zavezi«, a kako je večina Hrvatov odstopila, je znano in nočem ponavljati tega.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXIII.

Vprašanje: Pri neki okrajni skupščini je stavil tovariš učitelj predlog med debato po hospitaciji, da dotičnemu učitelju skupščina prizna, da je pouk popolnoma uspel, dosegel svoj namen in da se preide h naslednji točki dnevnega reda. Predsednik in okr. nadzornik je tega odločno zavrnil, da pravica, komu izreči priznanje, pristoji le njemu kakor tudi odločitev glede prehoda na daljni dnevni red. Zdi se mi in sem prepričan, da je tu naš tovariš popolnoma pravilno postopal in je pravo vsekakor na njegovi in ne na nadzornikov, oziroma predsednikov strani. Prosi odgovora in pojasnila.

Radovednež.

Odgovor: Če se je tedaj kaj takega pripetilo (in o tem ne dvomimo), je to žalosten pojav, ki dovolj jasno osvetljuje zmožnost in vednost naših okraj. šol. nadzornikov. Čuditi se temu ni, če pomislimo, kakšne lastnosti dandanes na Slovenskem v večji meri enega in drugega usposobijo za nadzornika. Prave sposobnosti — te ostanejo največkrat kje v ozadju in jih niti ne upoštevajo. Vrnimo se k temu slučaju! Okrajna kakor vsaka skupščina je del konstitucije. V vsaki konstitucionalni napravi pa ne odločuje posameznik, ampak celota, to je člani, ki tvorijo to celoto. Taka je tudi z vsako skupščino. Vsak član ima pravico stavljati predloge v okviru zakona. Druga je, če potem večina ta predlog sprejme ali odkloni. In le ta ima o tem odločiti in ne predsednik. Ta ima paziti, da se vse vrši v okviru zakona, dopustnosti in dostojnosti, oziroma dajati tudi potrebna pojasnila; seveda, če jih ve. Drugače tudi skupščina nima nobenega pomena. Vsak nadzornik ali predsednik bi diktilal, in basta! Že sama pamet tu dovolj jasno pove brez vsakega zakonika v roki, na kateri strani je pravica, ki jo zadnji čas kaj rade teptajo šolske oblasti in njih organi, da ne rečemo kaj hujšega.

Kdor pa nima toliko soli v glavi, ta pa naj vzame v roke šolski zakonik Heinza za Kranjsko. Na strani 191. pod črto se glasi: »Z r. dež. š. sv. za Kranjsko z dne 23. junija 1872., št. 888/dež. š. sv., se je določil okrajnim učiteljskim konferencijam nastopni pravilni red«. Itd. In četrti odstavek tega reda na strani 193. se glasi: »Nasvete, kateri se stavijo